

Doelstellingen Waterberging Partij

Omdat er vragen zijn gerezen omtrent nut en noodzaak van de waterberging geven we in dit stuk nadere uitleg hierover. Aan de orde komen de volgende vragen:

- Wat is de aanleiding van het project ?
- Wat zijn de doelstellingen van het project ?
- Hoe groot is de waterberging van Partij ?
- Op welke manier kunnen inwoners van Partij profiteren van het project ?
- Zorgt het project voor droge voeten in Partij bij een hoogwaterafvoer zoals in 2021?

AANLEIDING

De aanleiding van het project is de verplichting die Waterschap Limburg jaren geleden aan de Brand Bierbrouwerij heeft opgelegd om de emballageopslag op de Geuloever achter de brouwerij in Wijlre, te compenseren. Het opslagterrein vermindert namelijk de bergingscapaciteit van de Geul.

Het spreekt voor zich dat het opslagterrein bij een lage waterstand geen negatieve invloed heeft op de Geul. Maar als het Geulwater stijgt is die invloed er wel. De waterberging die in Partij wordt gemaakt, moet het ruimteverlies in Wijlre compenseren. Het waterschap heeft becijferd dat de compensatie 1.800 m³ moet zijn.

Omdat de realisatie van 1.800 m³ waterberging alsmaar niet van de grond kwam, zijn Brand, waterschap, gemeente en ARK in 2019 in gesprek gegaan, met als doel de realisatie mogelijk te maken. De gemeente deed het aanbod om de weide in Partij tussen de Oude Heirbaan, Rijksweg en Partijweg hiervoor beschikbaar te stellen. ARK, dat over een Europese subsidie beschikte, deed het aanbod om de waterberging te vergroten tot 5.000 m³, extra te investeren in de landschappelijke kwaliteit van het terrein én om het hele proces vlot te trekken, in samenwerking met de andere partners.

DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van het project zijn hierboven al min of meer genoemd, namelijk:

1. 1.800 m³ water bergen stroomopwaarts van Wijlre, als compensatie voor het opslagterrein van Brand bij Wijlre
2. 3.200 m³ extra water bergen
3. Kansen voor flora en fauna (méér bomen, struiken, bloemen, insecten, vogels, zoogdieren)
4. Realisatie van een natuurlijke weide waar inwoners (van Partij) kunnen wandelen en genieten van het landschap, aansluitend bij de bestaande fruitweide
5. Mooie dorpsrand, een buffer tussen de drukke Rijksweg/Partijweg en het dorp

N.B. I Voor de doelstellingen 3, 4 en 5 heeft ARK regelmatig overleg gehad met het Kernoverleg en andere betrokken bewoners.

N.B. II De doelstellingen 1 en 2 zijn geformuleerd in 2019 en nader uitgewerkt in 2020 (onderzoeken + ontwerp). De (concept)vergunningen zijn aangevraagd in 2021, vóór de overstroming van 2021. Met de kennis en aannames van toen. De vergunningen zijn uiteindelijk verkregen in juni en juli van 2022. Als de grote overstroming twee jaar eerder had plaatsgevonden, zou dit ongetwijfeld invloed hebben gehad op de gestelde randvoorwaarden en het ontwerp. Omdat het grootste deel van het projectbudget nog maar beschikbaar is tot begin 2023, was er geen mogelijkheid om het ontwerp te elfder ure nog aan te passen.

HOEVEEL WATERBERGING KOMT ER NOU PRECIES?

Dit is een belangrijke vraag. Er wordt steeds gesproken van 5.000 m³. Maar dat getal behoeft nadere uitleg. De hoeveelheid water die geborgen wordt, is afhankelijk van het peil van de Geul en kan bij een zeer hoog peil ook méér zijn dan 5.000 m³.

In totaal graven we ca 23.000 m³ grond af. Als de Geul *bankfull is* (d.w.z. op het punt staat om de weide te overstromen), dan is de waterberging maximaal gevuld. Dat komt niet vaak voor. Zo'n 23.000 m³ water zit er dan in. Maar omdat een deel van de waterberging permanent water bevat, ook bij laagwater, moet je 23.000 m³ verminderen met het permanente watervolume, om inzicht te krijgen in de hoeveelheid waterberging. Een exacte berekening zal nog gemaakt worden. Laten we het voorlopig even houden op 10.000 m³.

Waarom wordt dan steeds het getal van 5.000 m³ genoemd?

De realiteit is (nog steeds) dat het niet vaak voorkomt dat de Geul bij Partij bankfull is. Bij verreweg de meeste hoogwaters is het waterniveau een stukje lager dan het niveau van de hoge oevers.

Brand moet 1.800 m³ compenseren. Deze compensatie moet in werking treden bij de wat lagere, meest gangbare hoogwaters. Om dit voor elkaar te krijgen moet er in het projectgebied eerst een flinke bovenlaag worden weggegraven, die vanwege de hoge ligging geen enkele rol speelt bij het bergen van de gangbare hoogwaters. Daarna kom je pas op het niveau waarop water kan worden geborgen als compensatie voor Wijlre. De 3.200 m³ die ARK heeft toegevoegd aan de waterberging functioneert op de zelfde manier. Dat er veel hoge oevergrond wordt weggegraven, maakt de waterberging in Partij relatief duur in aanleg. Dat is een nadeel.

Maar er is ook een voordeel: als de Geul wél een zeldzaam hoog waterpeil heeft, is de bovenliggende afgegraven ruimte beschikbaar voor extra waterberging, bovenop de 5.000 m³.

Het waterschap spreekt in dit verband van maatgevende waterstanden, zoals T=10, T=25, T=50 en T=100. Dat betekent dat men bij het project in Partij uitgaat van hoogwaterafvoeren die resp. 1x in de 10 jaar, 1x in de 25 jaar, 1x in de 50 jaar en 1x in de 100 jaar voorkomen. Bij dit soort hoogwaters moet de waterberging van Partij functioneren en zal deze maximaal 5.000 m³ water bergen.

N.B. Vroeger was de weide van Partij natter dan nu. Er stond in het winterhalfjaar vaak water op het maaiveld. In de meeste jaren was dat laagje water er niet door een

overstroming van de Geul of Sinzelbeek, maar door de combinatie van veel regen, een dichte niet doorlatende kleibodem en het ontbreken van drainage. Nadien zijn er in de bodem van het terrein plastic drainage pijpen gelegd, die afwateren op de Geul. Bij de afgraving komen we deze pijpen tegen. Ook de dichte, zware, grijze kleilaag duikt overal op.

Nog wat cijfers en maten ter verduidelijking:

Het projectgebied heeft een hoogteligging van 94 tot 95 meter. De directe oeverstrook van de Geul ligt op een enkele plek wat lager (+/- 93 m).

De afgraving van 23.000 m³ behelst op sommige plekken 3 tot 4 meter verlaging, op andere plekken hooguit 1 tot 2 meter, of nog minder.

- *plaatselijk verlagen we de ondergrond tot 91 m +NAP. Dit is het niveau van de grindbodem van de gegraven Geul-lus.*
- *plaatselijk graven we tot 92 m +NAP. Dit is de hoogte van twee moerassige laagtes bij de lus en de Sinzelbeek*
- *plaatselijk graven we af tot 93 m +NAP. Dit is de hoogteligging van de binnenbocht van de lus en de (ver)brede oeverzones*

PROFIJT VOOR PARTIJ ?

Om de lage delen van Partij beter te beschermen tegen een extreem hoogwater, dienen maatregelen uitgevoerd te worden bovenstrooms van Partij. Stroomafwaarts is er wel enig profijt van de nieuwe waterberging in Partij.

Goed om te melden is dat ook bovenstrooms van Partij (tussen Plombières en Partij) op tal van plekken al maatregelen zijn genomen voor meer (natuurlijke) waterberging. Binnenkort gaan er meer maatregelen uitgevoerd worden. De huidige maatregelen helpen beetje bij beetje. Maar er is beslist nog heel veel werk te doen! Of het überhaupt haalbaar is om de laagste delen van Partij bij zó veel water als in 2021 droog te houden, is nog steeds wel de vraag.

Het dagelijkse profijt voor Partij bestaat vooral uit een nieuw natuurlijk wandelgebied en een mooie dorpsrand, waar de natuur zich weelderig ontwikkelen kan. Daarnaast kan het project in Partij dienen als voorbeeldproject en leerproject voor aan te pakken locaties bovenstrooms van Partij.

De inrichting van het gebied (afgraving, aanplant) heeft de gemeente Gulpen-Wittem geen extra gemeenschapsgeld gekost; het wordt betaald door Europa en Brand Bierbrouwerij. Ook in het beheer en onderhoud wordt de komende jaren nauwelijks extra gemeenschapsgeld gestopt; dat nemen voorlopig Brand, ARK en de Nationale Postcode Loterij voor hun rekening. Ook dit zou je profijt voor Partij kunnen noemen.